

AS TELEVISIÓNS LOCAIS EN GALICIA: CARA Á PROFESIONALIZACIÓN

Xosé López García, Silvia López Ben e Berta García Orosa
Consello da Cultura Galega

INTRODUCCIÓN

Os datos presentados nesta comunicación son froito dunha investigación máis ampla realizada dende o Arquivo de Comunicación do Consello da Cultura Galega. O estudo, aínda aberto, pretende debuxar un mapa dos medios de comunicación galegos a través da recollida de datos mediante enquisas, a súa catalogación e a súa posterior análise. O proxecto comezou en novembro de 2000 coa elaboración da base de datos de medios impresos, que precedeu á de medios audiovisuais e que terá continuidade no futuro coa de medios electrónicos.

METODOLOXÍA

A primeira fase do estudo consistiu na elaboración dunha base de datos de medios impresos a partir de diferentes técnicas de recollida de datos e fontes de información (bibliotecas, depósito legal, enquisa, bases de datos na rede...). Tras a conclusión desta primeira parte da investigación, os membros do Arquivo iniciamos a realización dun rexistro e catalogación dos medios audiovisuais que funcionan actualmente en Galicia. O primeiro paso foi elaborar un censo que incluíse todos os medios audiovisuais con sede en Galicia. A continuación, construímos un cuestionario axustado ás características específicas dos soportes audiovisuais¹ -radio e televisión-. Neste caso, ademais dos datos xerais solicitados a todos os medios (endereço, nome...) e sobre os traballadores, interesábanos coñecer as características da súa programación, equipamentos e estrutura empresarial².

1. Incluído no anexo 1 deste relatorio.

2. Nesta comunicación unicamente nos referiremos ás televisións locais por considerar que conforman unha boa plataforma de estudo de cara á profesionalización da comunicación local, eido fundamental no futuro do xornalismo dunha comunidade como a galega.

O cuestionario enviúselles a un total de 139 radios e televisións, das cales 59 eran delegacións de radios nacionais, 34 radios locais, 18 delegacións de televisións e 33 televisións locais. O primeiro contacto cos responsábeis das televisións locais realizouse por correo ordinario, pero obtívose un baixísimo índice de resposta (5,36%), o que nos obrigou a optar por novas vías de comunicación. Con reiteradas chamadas telefónicas e, nalgún caso, co reenvío da enquisa por correo electrónico, conseguimos incrementar a porcentaxe de resposta até un 11,5%.

Actualmente aínda estamos a recibir as contestacións a estes envíos ao mesmo tempo que imos introducindo os datos das empresas que nos remiten na base de datos creada para tal efecto.

No ámbito das televisións locais obtivemos un índice de resposta do 27,27%. Polo momento, responderon ao noso cuestionario: Localia Santiago, Localia Ferrol, Localia Pontevedra, Localia Coruña, Localia Vigo, Localia Telulugo, Televigo La 7, Radio Televisión Municipal de Pontearreas e As Mariñas TV.

PERFIL DO XORNALISTA

O traballador das televisións locais en Galicia adoita ser un profesional polivalente, non especializado, que, ademais das tarefas propias do redactor, debe desempeñar labores de produción, edición e mesmo de cámara. A escaseza de medios económicos e tamén a limitación do horario de programación destas canles desembocan en situacións laborais precarias, un pouco máis manifestas que no resto das empresas de comunicación.

A media de traballadores destas emisoras é de 15, dato que convén relativizar xa que está distorsionado polas cifras achegadas por dúas das televisións -Televigo La 7, Localia Santiago e Telulugo- con 34, 23 e 20 empregados respectivamente.

A maioría deles son redactores e cámaras, mentres que escasea o persoal técnico especializado como montadores -soamente o 0,6%-, técnicos de son -0,7%- e de iluminación -unicamente en dous casos-. As televisións locais contan cunha media de

sete redactores, seis cámaras, un administrativo, un comercial, un realizador e dous produtores.

A situación palíase puntualmente cos servizos de produtoras que desenvolven e venden o produto audiovisual pechado para a súa emisión por estas canles. Este dato contrasta coa porcentaxe de produción propia que afirman realizar (unha media dun 60%), segundo o *Censo de televisiones locais* editado pola Asociación para la Investigación de Medios de Comunicación (AIMC) do Estudio General de Medios (EGM) en outubro de 2002. As emisoras do grupo Canal 47³ (Santiago, Ourense, Pontevedra e Vigo) e determinadas televisións municipais (Tele Miño, Televisión Municipal das Pontes e Canal 50 Televisión Local Guardesa) afirman realizar o cento por cento da súa programación, aínda que no caso do Grupo Canal 47 non existe unha programación específica para Galicia, senón que reemiten os contidos comúns das emisoras principais do grupo.

OUTROS ASPECTOS DAS TELEVISIÓNS LOCAIS

Non obstante, esta visión actual tan pesimista está enmarcada nas características xerais das televisións locais.

As tendencias rexistradas durante os últimos anos neste eido sinalan o cambio de propiedade -especialmente a concentración nun gran grupo de comunicación- e o descenso do número de emisoras activas. Actualmente existen 33 televisións de ámbito local, cinco menos que no 1995⁴ e catro menos que en 2001. Dende 1995 desapareceron Televisión de Tui, TeleValMiñor, Televisión de Monterroso, Lugovisión, Televisión de Melide e Onda Liña televisión. Un dos fitos relevantes neste período foi o incremento da presenza no mercado local de Galicia de Pretesa e a cons-

3. O Grupo Canal 47 está composto por 43 emisoras distribuídas por todo o territorio español. Ten a súa orixe na provincia de Sevilla, onde conta con seis canles. Os sinais de dúas destas canles son distribuídos vía satélite e son recollidos por 26 e 11 emisoras respectivamente que, pola súa vez, os reemiten na súa zona de cobertura. Algunhas destas televisións contan con programación exclusiva a determinadas horas do día e planéase que nun futuro todas conten cunha parte propia.

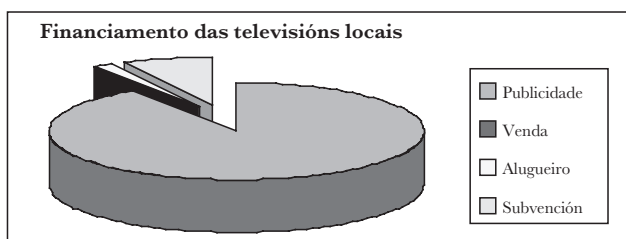
4. ROMÁN PORTAS, Mercedes, 1997.

titución de UTEGA⁵, á que pertencen actualmente Localia Pontevedra, Localia Compostela, Localia Ferrol, Localia Coruña e Localia Vigo. Todas elas teñen un convenio de colaboración con Pretesa, igual que Telelugo, propiedade de Blanca García Montenegro e José de Cora. Naceron Ourense Telemiño, Televinte Chantada, Ribeira Sacra e Canal Deza.

PROPIEDAD E FINANCIAMENTO

Destas canles, seis son de propiedade municipal (21,4%) e as restantes vinte e dúas de propiedade privada local ou pertencentes ao grupo Localia TV. Das nove emisoras das que obtivemos resposta ao noso cuestionario (un 28,5%), soamente unha delas é de propiedade pública, dúas de propiedade privada local e as outras seis pertencen ao grupo Localia.

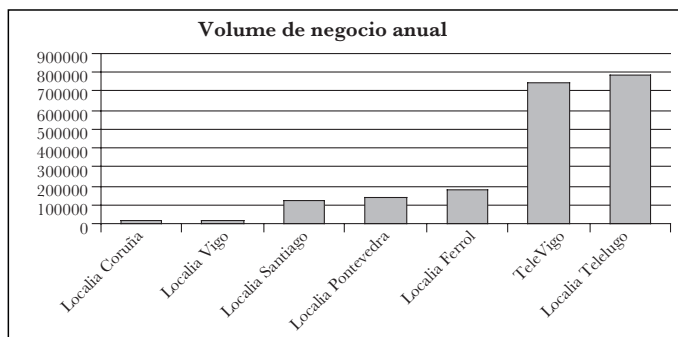
Na maioría dos casos as empresas de titularidade pública fináncianse nun 50% a través dos orzamentos municipais e nun 50% a través de publicidade. Pola contra, as de propiedade privada obteñen o 100% dos seus financiamentos a través da publicidade, mentres que unha porcentaxe ínfima se obtén a partir de alugueiro ou venda dos seus equipos ou produtos (1% en Televigo La 7 e un 10% en Telelugo).

Fonte: elaboración propia.

O volume medio de negocio anual ascende a 257.456 euros. Non obstante, se excluimos as dúas emisoras que destacan polo seu elevado orzamento -Televigo La 7 e Local Telelugo-, a media reduciríase a 87.784 euros.

5. UTEGA: SER 34%, Prisa 25%, Banco Pastor 11%, Augas de Coruña 5%, Europa TV 1,2%, Xavier Otero 3%, Prensa Ibérica 20% e La Opinión 5%.

Fonte: elaboración propia.

EQUIPAMENTOS E NOVAS TECNOLOXÍAS

En relación aos equipamentos, teñen unha media de 5,1 ordenadores, 3 cámaras, 0,5 equipos de son e 2,8 equipos de edición. Na maioría dos casos -4- alugan material de gravación ou de edición -mesmo contratan os servizos de produtoras que fan o traballo completo de cobertura de acontecementos- a cotío. Isto reafirma a hipótese da escaseza de medios materiais e humanos.

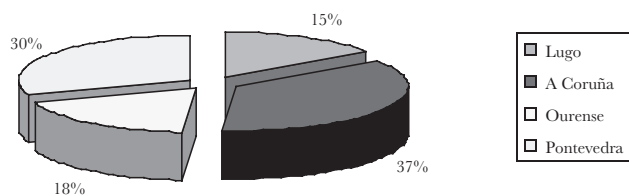
A introdución das novas tecnoloxías no eido da televisión local é puntual e desigual nas diferentes emisoras. Soamente once están presentes en Internet (un 33%), pero todas afirman empregar o correo electrónico como vía de contacto co exterior -afirmación comprobada pola súa elección deste medio como vía de contacto co Arquivo-.

LOCALIZACIÓN E ÁREA DE DIFUSIÓN

A maioría concéntrase nas provincias da Coruña e Pontevedra -37% na Coruña, 30% en Pontevedra, 10% en Lugo, 15% na provincia de Ourense-. As localidades máis importantes cuantitativamente -agás Santiago, Vigo e A Coruña que concentran as delegacións das principais cadeas- son Ourense (4) e Vigo (3), e numerosas cidades teñen dúas: A Coruña, Santiago, Pontevedra, Ferrol, Monforte.

Os concellos que posúen televisión local de seu son, na provincia da Coruña: Santiago, Ferrol, A Coruña, As Pontes, Cerceda e Ames. En Pontevedra: Pontevedra, Vigo, Pontearreas, Marín, A Guarda, Lalín e Ribadumia. En Ourense: Ourense, O Carballiño e Arnoia. En Lugo: Lugo, Monforte, Quiroga e Chantada. É rechamante o feito de que catro concellos con menos de 10.000 habitantes teñan televisión local (Arnoia, Cerceda, Quiroga e Chantada) e, no entanto, o 76,19% (32 de 42) concellos con poboación superior a esa cifra non a teñan.

Distribución das televisións locais por provincias

Fonte: elaboración propia.

Na distribución por cidades das emisoras locais, Ourense destaca como a que concentra maior número de televisións -un total de catro-, seguida de Vigo -con tres-, A Coruña, Santiago, Pontevedra e Ferrol -con dúas-. Pola contra, Lugo soamente ten na actualidade unha.

Fonte: elaboración propia.

Provincia da Coruña		Provincia de Pontevedra	
Televisión	Localidade	Televisión	Localidade
As Mariñas TV	A Coruña	Galivisión	A Guarda
Localia Coruña	A Coruña	Tele Baixo Miño	A Guarda
Telecoruña	A Coruña	Canal Deza TV	Lalín
Televisión Local de Ames	Ames	Galivisión Marín	Marín
TV6 As Pontes	As Pontes	RTV Municipal de Pontearreas	Pontearreas
RTV Cerceda	Cerceda	Localia Pontevedra	Pontevedra
Ferrol TV Canal 31	Ferrol	Canal47 Pontevedra	Pontevedra
Localia Ferrol	Ferrol	Televigo	Vigo
Telesalnés	Ribadumia	Localia Vigo	Vigo
Localia Santiago	Santiago	Local 47 Vigo	Vigo
Canal 47 Santiago	Santiago		

Provincia de Ourense		Provincia de Lugo	
Televisión	Localidade	Televisión	Localidade
TV Arnoia	Arnoia	Televinte	Chantada
Cablevisión	O Carballiño	Radio Televisión Quiroga	Quiroga
Bemposta TV	Ourense	Localia Telulugo	Lugo
Ribeira Sacra TV	Ourense	Terra de Lemos	Monforte
Telemiño	Ourense	TV7 Monforte	Monforte
Canal 47	Ourense		

Fonte: elaboración propia.

Canto á área de difusión, a maioría das televisións locais son de ámbito comarcal, seguidas das de ámbito municipal e de escasos exemplos de televisións que abranguen toda a provincia, coma no caso de Telulugo.

CONCLUSIÓNS

O panorama das televisións locais en Galicia, aínda incipiente, é indicativo de dúas tendencias: a fragilidade e inestabilidade das experiencias dos últimos anos e, asemade, a escaseza de medios humanos e técnicos para o desenvolvemento do traballo.

Dentro deste contexto, a figura do profesional do xornalismo debúxase como unha persoa polivalente que desenvolve todo o proceso de produción informativa e sen especialización técnica ou temática. As televisións locais conforman un dos arietes do futuro do sistema mediático galego, mais carecen na actualidade dos recursos necesarios para a elaboración de produción propia.

A situación dos profesionais enmárcase nun contexto heteroxéneo caracterizado polo alto índice de desaparición, cambio de titularidade e concentración de emisoras en grupos de comunicación. Cómpre prestarlle especial atención ao caso do grupo Pretesa -coa marca comercial Localia-, que estabeleceu convenio con varias emisoras de televisión local en toda a xeografía galega e axudou a consolidar as emisoras das principais cidades. Deste xeito, a experiencia da televisión local en Galicia é maioritariamente de capital privado (o 79%). Esta circunstancia provoca que a principal vía de financiamento sexa case exclusivamente a publicidade, agás unha pequena partida que provén do alugueiro de equipamentos e produtos.

As emisoras que emiten hoxe caracterízanse pola limitación da súa programación -normalmente emiten unha media de 3 ou 4 horas diarias- e pola escaseza de produción propia (ningunha ten ingresos por venda de produtos audiovisuais propios), que impide a creación dun mercado de produción local.

En definitiva, o mapa das televisións que se está a debuxar carece aínda da estabilidade necesaria para o desenvolvemento do audiovisual local en todas as súas facetas.

ANEXO 1: CUESTIONARIO RADIOS E TELEVISIÓNS LOCAIS

- 1.- Persoa de contacto: _____
- 2.- Nome da súa cadea/emisora (delegación): _____
- 3.- Audiencia diaria estimada: N.º de persoas _____ Share _____
- 4.- Ano de inicio da emisión _____
- 5.- Área de difusión. Por favor, indique concello, comarca, provincia, comunidade autónoma ou estado _____
- 6.- Empresa emisora ou propietaria: _____
- Director: _____
- Subdirector: _____
- Propietarios (Indíquese a %): _____
- 7.- Fórmulas de financiamento. Indique a resposta ou respostas posibles co % que lle corresponde
- Publicidade _____ Venda de produtos _____
- Alugueiro material a terceiros _____ Subvención _____
- 8.- Indique o volume de negocio no último exercicio: _____ €
- 9.- Indique, por favor, os seguintes datos do cadro de persoal do seu medio:

Ocupación	N.º persoas que se ocupan deste labor	N.º de materiais/equipos específicos de que dispón	Directivos	N.º
Redactor/ordenador			Director	
Cámara			Subdirector	
Montador/edición			Xerente	
Técnico de son/mesa			Consello de administración	
Tecn. iluminación/foco			Consello asesor	
Locutor/estudo			Propietario	
Administrativo				
Comercial				
Realizador				
Produtor				

N.º total de traballadores: _____

10.- Adoita alugar ou contratar equipos/persoas?

SI _____ NON _____

Indique que tipo de equipos/persoas aluga principalmente _____

11.- Posúen arquivo?

SI ___ NON ___

12.- Cal é o seu público obxectivo?

13.- Que obxectivos procura?

14.- Como definen a súa liña editorial?

15.- A súa empresa/institución/asociación realiza outras actividades?

SI ___ NON ___

Por favor, indique cales _____

16.- A súa emisora ten presenza en Internet?

SI ___ NON ___

Por favor, indique o enderezo URL http://_____

Por favor, indique o enderezo de correo electrónico _____

Audiencia da súa edición electrónica

N.º de visitas por día: _____

N.º de páxinas visitadas por día: _____

Cada canto tempo se actualizan os contidos da súa edición electrónica?

Engada, se cre conveniente, calquera comentario ou apreciación complementaria.

BIBLIOGRAFÍA

GRIAL. *O audiovisual galego*, Vigo, n.º 154 (abril-maio-xuño, 2002).

MARTÍNEZ HERMIDA, Marcelo: "A televisión local en Galicia, unha aproximación á comunidade de intereses e ás relacións medio-comunidade", en *Estudios de Comunicación*, n.º 0 (xuño 2001), pp. 169-178.

RODRÍGUEZ, Ana Isabel: *Os informativos nas televisións locais de Galicia*, Santiago de Compostela, 2001 (tese de doutoramento).
www.usc.es/xorna/oda/investigacions.htm

VILLANUEVA REY, Patricia: *Marcos e elementos para establecer as orixes das televisións locais en Galicia*, Trballo de investigación dirixido, presentado na Facultade de Ciencias da Comunicación de Santiago de Compostela, 2001.

ROMÁN PORTAS, Mercedes: "Televisións locais de Galicia", en *Estudios de Periodística*, n.º 5 (1997), pp. 71-85.

"TELEVISIÓN local" en *Imagen & Comunicación*, A Coruña, maio 2000.

PÁXINAS WEB

- www.tvlocal.com
- www.telelugo.tv
- www.inicia.es/de/tvlocales/galicia
- www.aimc.es

TV COLABORADORAS

1. Localia Santiago
2. Localia Ferrol
3. Localia Pontevedra
4. Localia Vigo
5. Localia Coruña
6. Localia Telelugo
7. Televigo La 7
8. As Mariñas TV